

הנחיות לקראת עריכת הסקר של רווחיות רפת החלב לשנת 2003

1. כללי

לשים לב לסעיפי הוצאה חדשים הנובעים מפעילות הרפת ולא באו לביטוי עד כה. לדוגמה, סעיף הזבל שהיה עד כה הכנסה נוספת לרפת, הפך להוצאה בשל הטיפול הנדרש היום בטיפול בו ופינויו. דוגמאות נוספות יבואו בגוף התוכי, אולם ניתן להזכיר כאן דוגמה בולטת בתחום ההשקעה – עבודות שבוצעו על ידי הרפתנים עצמם הם חלק אינטגרלי מההשקעה גם אם לא שולם שכר עבורם.

לכן, בתזכיר זה, נערכת סקירה של כל סעיפי ההכנסה וההוצאה הרלוונטיים לעריכת הסקר ואשר מסירת הפרטים המדויקים לגביהם חשובה להצלחתו.

2. הכנסות – שיווק חלב

הכנסות מחלב אמורות להתחלק כלהלן:

- חלב במכסה
- חלב חריג
- צריכה עצמית – במידה ויש

יש להפריד את מחיר החלב שהתקבל למחיר חלב נטו, ובנפרד פרטים וקנסות בגין שומן וחלבון, בגין איכות, וכן תוספות מיוחדות כגון חלב דתי (למסור כל רכיב בנפרד).

מחיר החלב מוגדר בשער המשק – כלומר מנוכה מדמי השירות למועצת החלב והובלת החלב למחלבה.

3. הכנסות – מכירת בשר

ערך מכירת הבשר נמדד בסקר מצד אחד בערך הכספי שלה, ומצד שני הוא צריך להיות עקבי עם ספירת הראשים ותנועת העדר במהלך השנה.

מבנה העדר יחושב על ידי הסוקרים בשלושה מועדים – תחילת שנה, אמצע השנה וסוף השנה.

במקרה של תנועת עדר חריגה – עקב רכישת מכסה, כניסה לשותפות או תוכנית לסגירת

כידוע, הוחלט לבצע סקר רווחיות ועלויות של רפת החלב הארצית בשנת 2003. סקר זה, כסקרים קודמים, ישמש לאחד מכן בסיס לחישוב מחיר המטרה. מועד החלת הסקר החדש צפוי במחצית שנת 2004.

בשנים קודמות, שגרת עריכת הסקרים המוסכמת היתה אחת לשנתיים. הסקר האחרון שבוצע חל בשנת 1999, ולאחריו היה צפוי להיערך סקר מחדש בשנת 2001. סקר זה נדחה עד לשנה זאת, וזאת מתוך החשש כי מהלכי הרפורמה בענף המתבצעים במשקים, יקשו על אמידת הוצאות ייצור חלב ממוצעות ומייצגות.

לדעתנו, גם שנת 2003 עדיין איננה מתאימה לעריכת סקר מסוג זה, וזאת מאותן סיבות שמנעו עריכת הסקרים מאז 2001. יחד עם זאת, מאחר והחלט כבר על עריכת הסקר, יש לעשות ככל יכולתנו לכך שהוא ישקף נכונה את העלות הממוצעת של ייצור החלב, כתמונת ראי של השינויים שחלו במערכי הייצור מאז החלת הרפורמה בענף.

לכן, מטרתו של תזכיר זה הוא, להביא לתשומת לב המשקים הנפקדים את החשיבות הרבה של מסירת הנתונים הכמותיים והכספיים על פי מירב הדיוק והפירוט.

הכוונה היא בעיקר לשלושה הבטים חשובים: **הראשון** מתייחס לכך, שלעתים, כאשר למשקי החלב עיסוק גם בענפים חקלאיים נוספים, או שמשק החלב הוא קיבוץ, נוצר קושי ברישום נתונים מדויקים של פעילות המעורבת בהוצאה כספית ומשותפת גם לענפי משק אחרים. קושי זה, יוצר לעתים צורך להחליף מדידה בזקיפה שאיננה מדויקת די הצורך.

לכן, רצוי שהמשקים הנפקדים יבחנו היטב את חלקה של הרפת בפעילות המתחלקת על פני מספר פעילויות.

השני מתייחס לשינויים שהביאה הרפורמה למערך ההוצאות והנכסים. יש חשיבות רבה

לכן, משקים משפחתיים הקונים את המזון ממרכז מזון, יפנו את הסוקר למרכז המזון לקבלת פירוט סוגי המזון והכמויות אותן הרפת רכשה במהלך השנה. הרפת תספק מצדה את נתוני החיוב עבור המזון הנרכש על פי החשבונות. יש לציין את אופן משיכת המזון – האם הרפתן לוקח את המזון מהמרכז או מקבל אותו ברפת. יש לכך השלכה לגבי העלות (מסירת המזון ברפת תעלה את מחיר המזון, ולעומת זאת משיכתו על ידי הרפת ממרכז המזון מהווה מרכיב בעבודת הרפתן ושימוש בכלים).

במידה והרפת נוהגת לרכוש מזון במרכז מזון, אולם נעשה שימוש גם במזון אחר, **יש לשים לב לציין**.

רפתות המייצרות את המזון בעצמן – מרכז מזון קיבוצי בדרך כלל, יפרטו בשלב אחד את כל החומרים שנרכשו במהלך השנה – תערובות או חליפות מוכנות ממכונני תערובת, חומרים למרכז המזון מגורם חיצוני או מענף גידולי השדה – כמות וכסף. כמו כן, יש לציין את כל הוצאות מרכז המזון, עד כמה שניתן בהפרדה מהוצאות אחרות של הרפת.

הערה חשובה: כמויות המזון שאמורות להיזקף במחיר המטרה הן כמויות **ברוטו**, כלומר – כוללות את פחת המזון הנגרם במרכז המזון כמו גם ברפת. לכן – כמות המזון היא זאת שנקנית או מיוצרת ולא זאת שהואבסה. מרכזי המזון יזקפו לרפת הנדגמת את פחת החומרים שנרשם בממוצע לכל המזון המיוצר במרכז המזון.

7. הוצאה – עבודה

בסעיף זה יש לשים לב למספר **הבטים**. ראשית – ביחס למשק המשפחתי – העבודה העצמית של הרפתן תיבחן לאור לוח התעסוקה הכולל שלו. לכן, בעת התשאל על הרפתן לנסות ולתאר את כל העבודות הנעשות על ידו וקשורות לרפת – כולל עבודה הנעשית למשל על ידי בני משפחה אחרים. יש להבין כי הגדרת העבודה העצמית היא למעשה ביצוע עבודה ברפת **ללא תשלום**. בנוסף יש לזכור,

הרפת בתוך שנת הסקר או בסמוך לה, יש להודיע לסוקרים מראש על קיום תוכנית כנ"ל. מבנה עדר חריג כתוצאה משינויים כנ"ל, עשוי לשבש את האמינות הסטטיסטית שהביאה לדגימת המשק הספציפי. לכן, תופעות כאלה יהיו צריכות להידון בוועדת היגוי לכל מקרה לגופו ולקבל חוות דעת של הדוגמת במטרה להישאר בתחומי המדגם המייצג לממוצע הארצי ולהתפלגויות שהסקר נוקט בהן.

הסעיף כולל יציאת פרות ועגלות כמכירת בשר או מכירה אחרת (למשל עגלות לרפת אחרת), וכן יציאת העגלים הזכרים בגיל שבוע מרפת החלב.

במידה שהעגלים הזכרים נשארו ברפת מעבר לגיל שבוע, יש להפחית בצד ההוצאות את המזון והוצאות אחרות במידה ויש, ולעגלים אלה נזקף מחיר מכירה בגיל שבוע.

לפרות והעגלות היוצאים מהרפת, יש לנקוב במחירים שהתקבלו מכל מקור שהוא – כילוי או מכירה רגילה – **בשער הרפת**.

4. הכנסות אחרות

בסקרים קודמים הופיע סעיף של הכנסות אחרות שכללו בעיקר הכנסה מזבל. במידה שיש הכנסה מזבל, יש לשים לב כי מצד שני יופיעו גם כל ההוצאות הכרוכות בטיפול בזבל על פי הנדרש מרשויות איכות הסביבה.

במידה שיש הכנסות נוספות לרפת **שאינן** מחלב או מבשר יש לציין, אולם תוך כדי פירוט מירבי למהות ההכנסה.

5. אינוונטר חי

מלאי בעלי החיים נמדד פעמיים. פעם אחת מצבת העדר בממוצע שנתי (כהשקעה במלאי) ופעם שניה נמדד שינוי הערך מסוף שנה לתחילתה. כפי שפורט בסעיף הקודם (ערך מכירת בשר), סעיפים אלה אמורים להיות עקביים. למשל – הגדלה או הקטנה של העדר אמורה לבוא לביטוי בשיעור התחלופה ויציאת הפרות והעגלות.

6. הוצאה – מזון

הסקר מפריד בין קניית מזון והכנתו העצמית.

ישנים כחדשים. שאלון הנכסים פורט עד כמה שניתן. יחד עם זאת, במידה ולא נמצא סעיף מתאים לפריט כל שהוא יש לפרטו ולדרוש מהסוקר לרשמו בנפרד.

יש להשתדל לגבי כל פרטי הנכסים לציין את **שנת ההשקעה המדויקת.** חשבון ההפחתה נעשה מאוחר יותר על ידי זקיפת שנות קיים טכנולוגיים על ידי עורכי הסקר.

יש להשתדל לפרט את כל סוגי ההשקעות – גם אם ביצוע העבודה עצמה נעשה על ידי הרפת ולא עבודה חיצונית.

אין חשיבות מבחינת הסקר, באם ההשקעה הנתה או לא ממענקי מדינה. יש למסור את **עלותה המלאה** ללא קשר למקור המימון.

10. סיכום

מכיון שכאמור לסקר יש חשיבות רבה ביכולת לקבוע מחיר מטרחה הוגן בעת יישומו, **חשוב ביותר** שהמשקים הנדגמים יתנו את מלוא הפירוט הנדרש כפי שצוין בסעיפים לעיל. במידה שקיים קושי או התלבטות, עדיף להתיעץ עם המדריך האזורי ולא להשמיט את הנושא משום ההתלבטות.

כמו כן, רפת שיודעת כבר בתחילת הסקר שהיא הולכת למהלך דראסטי כגון מכירת המכסה, לא תוכל לשקף מהלך עסקים רגיל לצורך הסקר ויהיה צורך להחליפה ברפת נדגמת אחרת. בכדי לא להגיע בשלבים מאוחרים מידי לצורך בהחלפת רפתות נדגמות, יש להודיע לחברה הסוקרת בשלב מוקדם ככל הניתן על הכוונה לשינוי הצפוי.

רחל בורשק

התאחדות חקלאי ישראל

שגם זמן המוקדש לניהול הרפת הוא זמן עבודה. שנית – העבודה השכירה צריכה להירשם גם בכמותה – עובד מלא, חצי משרה וכדומה, **ובמלוא העלות.** לדוגמה עובד זר עולה לא רק את משכורתו אלא גם הוצאות אחזקתו. הדבר נכון גם לגבי עבודה ברפת הקיבוצית שלא על ידי צוות הרפת של הקיבוץ. כל עבודה אחרת צריכה להירשם בעלותה המלאה ולא רק העבודה הישירה.

שלישית – עבודת חברי קיבוץ תירשם כעבודה עצמית גם בקיבוצים שהפריטו את ענפי היצור שלהם.

8. הוצאה – משתנות אחרות

סעיפים אלה כוללים את כל ההוצאות המשתנות ברפת שאינן מזון. הרצון הוא להגיע למידת הפירוט המירבית, וכן אנו מניחים כי במשקים שיישמו כבר את הרפורמה מתקיימים סעיפי הוצאה שלא היו בעבר וקשורים לטיפול במערכים של איכות הסביבה הדורשים טיפול שוטף.

הסעיפים המופיעים בתשאלה הם: ביטוח וטרינרי, תרופות, חיסונים, הזרעות, ריפוד (לציין מאיזה סוג), טרקטורים, רכב, תיקונים ואחזקה במכון חליבה, תיקונים, אחזקה וחומרים ברפת, ביטוח, חשמל, מים, ענפי עזר, פינוי זבל, אגרת ביוב ושוונות.

הרפת הנדגמת מתבקשת לציין כל הוצאה אחרת בשמה גם היא נראית על פניה זניחה, ובפרט הוצאות שלא היו בעבר.

9. הוצאה – סעיפי ההון

מדידת סעיפים אלה מתבצעת על ידי סריקה של כל הנכסים העומדים לרשות הרפת –